

УВОД

Настоящият учебник „Външни отношения на Европейския съюз“ е базиран на съществуващия фактологичен компендиум „Външни отношения на ЕС“ от 2014 г. и представлява своеобразна компилация от нормативни, стратегически и институционални документи и материали, поднесени по логичен, разбираем и провокиращ интереса начин.

Той има за цел да бъде своеобразен пътеводител, показващ основната посока за външната дейност на Европейския съюз както на любознателните студентите от специалност „Европейска политика и икономика“ и „Международни отношения“ в УНСС, така и на всеки, поел по пътя на знанието за ЕС.

По този начин изданието е приложимо както за учебните цели на дисциплините „Външни отношения на Европейския съюз“, „Европейска политика на съседство“, „Общи политики на Европейския съюз“ към Университета за национално и световно стопанство, така и за читателите, които биха искали да се запознаят с действията на ЕС и неговите стратегически интереси на международната сцена.

Като един истински пътеводител, учебникът отвежда своите ползватели по синтезиран и логично свързан начин до различните аспекти на външната дейност на ЕС, които от една страна, произтичат от неговата същност – на организация *suī generis*, а от друга, му дават възможност да еволюира и да се позиционира като различен тип сила в международните отношения.

ЕС, воден от ясни ценности и принципи, притежава богат инструментариум за външни отношения, които показват на практика как:

- от една страна, той е „трансформативна сила“, тъй като европейският дневен ред е дневен ред на реформи и положителна трансформация в неговите съседи и трети страни;
- от друга страна, той освен „мека“, може да бъде и „интелигентна сила“¹, развивайки своите отбранителни способности, изграждайки обща стратегическа култура и съчетавайки ресурсите за

¹ Рефериране към концепцията на Джоузеф Най за „интелигентна сила“.

„твърда“ и „мека“ сила в ефективни стратегии в различни ситуации.

Фигура 1. Инструментариум за външна дейност на ЕС

Източник: Разработено от авторите на база фактологична информация

В тази връзка пътеводителят насочва читателя да формира знание за същността на ключовите за външната дейност на ЕС политики, а именно:

- *Общата външна политика и политика на сигурност (в частност общата политика за сигурност и отбрана)* – позволяваща на Съюза да изпълнява своето ниво на амбиция, заложено както в „Глобалната стратегия за външна политика и политика на сигурност на Европейския съюз“ през 2016 г., така и в последвалия през 2022 г. „Стратегически компас“, да бъде глобален актьор, да говори с „един глас“ на световната сцена и да действа като единно цяло по проблеми в международен план, като по този начин предоставя възможността на държавите членки да преодоляват заедно предизвикателствата, с които не могат да се справят сами, и осигурява сигурност на своите европейски граждани.

- *Общата търговска политика* – чрез която ЕС, от една страна, подкрепя и допринася за създаването на работни места на Стария континент, а от друга страна – отстоява позицията си за световен пазар, базиран на правила, справедливи и равни условия на конкуренция и високи международни стандарти.
- *Политиката за развитие на ЕС*, предвид че развитието е залегнало в центъра на външната дейност на Съюза, като ЕС предоставя над половината от световното финансиране за сътрудничество.
- *Политиката на ЕС за предоставяне на хуманитарна помощ*, чрез която Съюзът заедно със своите държави членки се очертава като „най-големият донор на хуманитарна помощ в света“. ЕС осигурява и координира помощ за населението в райони в Европа и по целия свят, засегнати от кризи и бедствия.
- *Политиката за разширяване*, обхващаща следните държави от региона на Югоизточна Европа: Албания, Босна и Херцеговина, Косово (в рамките на статута по Резолюция 1244/1999 на СС на ООН), Черна гора, Република Северна Македония, Сърбия и Турция. Европейската перспектива за членство в Съюза се е доказала през годините като силен мотиватор за провеждането на ключови както икономически, така и демократични реформи в държавите, които желаят да извървят пътя на присъединяване.
- *Политиката за съседство на ЕС*, обхващаща 16 от най-близките му съседи. На юг: Алжир, Египет, Израел, Йордания, Ливан, Либия, Мароко, Палестина, Сирия и Тунис. На изток: Армения, Азербайджан, Беларус, Грузия, Молдова и Украйна. Съюзът създава и развива във времето партньорства с тези страни, прилагайки индивидуален подход. По този начин, от една страна, ЕС се стреми да стимулира развитието на добре функциониращи институции и демократични общества в горепосочените държави, а от друга страна, да си сътрудничи с тях на база споделени принципи и ценности в двустранен и регионален план.

Запознавайки се с нормативната основа, стратегическите цели и документи, (между)институционалното взаимодействие и инструменти,

ползвателите на учебника ще научат как Европейският съюз, заедно със своите страни членки е: най-големият донор на хуманитарна помощ и помощ за развитие в света; най-големият донор за Западните Балкани и източник на две трети от преките чуждестранни инвестиции за тях; сред най-големите икономика в света и най-големият износител на промишлени стоки и на услуги в света; пример за спазване на високи трудови и екологични стандарти, опазване на здравето, зачитане на човешките права; насърчител на устойчиво развитие, стабилност, сигурност и просперитет, демокрация, основни свободи и върховенство на закона на международно равнище.

Изданието позволява придобиването на знания за широк кръг от въпроси, свързани с външните отношения на ЕС и умения за проучване, обработка и анализ на документи и материали. То предоставя необходимата фактологична основа за разбирането и осмислянето на външните отношения на ЕС, за техния анализ и оценка.

Учебникът се състои от пет глави, всяка от тях отговаряща на ключовите за външната дейност на ЕС политики. За тяхната подготовка са използвани официална информация и документи по темата от Европейския парламент (ЕП), Европейската служба за външна дейност (ЕСВД), Европейската комисия (ЕК), Съвета на ЕС, както и избрани части от Лисабонския договор, касаещи външните отношения на Европейския съюз в тяхното тематично и функционално разнообразие, и източници, към които е реферирано в частта „Използвана литература“.

След всяка глава има въпроси и задачи както за индивидуална работа, така и за интерактивни групови сесии и дискусии. Те са подбрани по начин, по който читателят е поставен в центъра на образователния процес, предоставяйки му възможност да търси информация и да решава много задачи чрез работа по групи, симулационни игри, „мисловни карти“ за визуално представяне на информация, идеи, констатации, знания, въпроси и прилагайки метода „учене чрез правене“.

Информацията и данните са актуални към третото тримесечие на 2022 г.